Etelä-Savon maakuntaliitto

Lausunto

25.11.2025

Suuri valiokunta
SuV@eduskunta.fi

Lausunto U-kirjelmään U 48/2025 vp

Etelä-Savon maakuntaliitto kiittää mahdollisuudesta antaa kirjallinen lausunto suurelle valiokunnalle EU:n monivuotisiin rahoituskehykseen liittyvän NRP-asetuksen ja tulosperusteisuusasetuksen Valtioneuvoston kirjelmästä U 48/2025 vp ja komission ehdotuksista 2028–2034 koskevaksi EU:n monivuotiseksi rahoituskehykseksi etenkin koheesiorahoituksen ja sen saantojen osalta. Lausunnossa on huomioitu myös 20.11.2025 annettu kirje U 53/2025 vp.

Yleistä

Etelä-Savon maakuntaliitto pitää kannatettavana Komission esittämiä budjetin painopistealueita so. kilpailukyky, turvallisuus, vähähiilistäminen, kestävä kehitys ja taloudellinen, sosiaalinen ja alueellinen yhteenkuuluvuus sekä budjettirakenteen yksinkertaistamista.

Etelä-Savon maakunta ja ympäröivät maakuntamme kaikki olemme kokoamme suurempia toimijoita komission painopisteiden aloilla ja tuotamme uuden ajan ratkaisuja niin puhtaaseen, uusiutuvaan energiasiirtymään kuin kokonaisturvallisuuteen, huoltovarmuuteen ja omavaraisuuteen. Olemme nettovientimaakuntia, joiden raaka-aineväylät ja tuotantokapasiteetti on laaja ja tarjoamme siten ratkaisuja Suomen ja Euroopan unionin kipeästi tarvitsemiin, talousalueemme uudistamisen tekoihin.

Suomen kanta budjetin kokonaistasosta ei huomioi sitä, että Suomi alkaa maksaa tulevalla ohjelmakaudella takaisin RRF rahoitukseen otettua lainaa (Recovery and Resilience Fund), jonka suuruus oli noin 750 miljardia euroa. Osa tulevasta MMF budjetista tullaan käyttämään lainan maksuun. Tältä osin Etelä-Savon maakuntaliitto ei yhdy Suomen kantaan ja pitää MFF rahoituksen kokonaistasoa riittävänä.

Suomella on EU:n pisin ulkoraja Venäjän kanssa ja siksi sodan vaikutukset ovat olleet koko Itäisen Suomen osalta elinkeinotoimintaa lamauttavia. U-kirje kiinnittää huomiota ansiokkaasti Suomen sijaintiin itäisenä ulkoraja-alueena, mutta nettomaksajana. Komission ehdotus vahvistaa maaulkorajojen pituuden merkitystä varojenjakokriteerinä on kannatettava.

Suomi vastustaa lainaan perustuvien välineiden käyttöönottoa kuten kriisivälineet ja Catalyst Europe väline. Komissio esittää kahta lainarahoitteista mekanismia kuten kriisimekanismi ja Catalyst Europe välinettä, jotka ovat mahdollisia myös Suomelle. Etelä-Savon maakuntaliitto haluaa korostaa, että koheesiorahoituksen tarkoitus on alueellisten kehittyneisyyserojen tasaaminen, eikä koheesiorahoitusta tule käyttää äkillisten

laajojen kriisien vaikutusten (kuten pakolaisaalto, pandemia tai sota) korjaamiseen vaan siihen tarvitaan eri mekanismi kuten lainaan perustuva kriisimekanismi tai vastaava.

Etelä-Savon maakuntaliitto pitää Suomen kantaa tulosperusteisuuden vahvistamiseen ja yksinkertaistamiseen hyvänä. Tähän siirtyminen edellyttää kuitenkin selkeitä sääntöjä (mitattavat indikaattorit ja läpinäkyvyys) ja riittävää siirtymäaikaa eli esimerkiksi nk. n+x sääntöä. Tavoitteiden mitattavuus merkitsee sitä, että pahimmassa tapauksessa koheesiopolitiikan keinovalikoima supistuu, mikä ei ole tarkoituksenmukaista. Aluekehityksen pitkäjänteisyyttä ei saa vaarantaa.

Koheesiopolitiikan näkökulma

U-kirjeessä ei ole huomioitu Suomen koheesiorahoitusta riittävällä laajuudella. Koheesiopolitiikan suurin muutos kohdistuu nimenomaan budjettirakenteeseen. Etelä-Savon pitää huonona rakenteellisena uudistuksena sitä, että koheesiopolitiikka on samassa poolissa maaseuturahoituksen ja -politiikan kanssa, koska niillä on keskenään erilainen painoarvo ja niillä rahoitetaan keskenään täysin erilaisia politiikkalohkoja. Kun jäsenmaat MMF ehdotuksen mukaan päättävät itse varojen allokaatiosta, riskinä on se, ettei allokaatiosta saavuteta riittävää yksimielisyyttä ja alueiden välinen ristiriita ja tarpeeton vastakkainasettelu syvenee.

Komission esittämä uusi hallintorakenne edellyttää kansallisen koordinoivan hallinnoivan viranomaisen nimeämistä, joka tulisi olla Työ- ja elinkeinoministeriö koheesiopolitiikan osalta. Maakunnat ja muut sidosryhmät tulee ottaa mukaan valmisteluun mahdollisimman pian. Valtioneuvoston kanslian johdolla tähän saakka tehty valmistelu herättää huolta ja läpinäkyvyyttä tulee lisätä.

Pohjoisten harvaan asuttujen alueiden ja koko Suomen kokonaissaannon kannalta on erittäin tärkeää, että U-kirjeeseen on sisällytetty **Suomen liittymissopimukseen perustuva pohjoisten harvaan asuttujen alueiden erityisrahoitus NSPA**. Perusteluna on, että myös kuluvalla ohjelmakaudella NSPA-tuen osuus on hyödyttänyt koko Suomen saantoa.

MFF-esityksessään komissio ei ole tehnyt ns. korvamerkintöjä, mutta on kuitenkin ilmoittanut nk. perälaudan, joka on se, että minkään jäsenmaan rahoitus ei saa olla yli 20 % pienempi kuin nykytaso. Suomen kirjekuori koheesiorahoituksen osalta on juuri tuo 80 % nykytasosta. Nykytaso on puolestaan muodostunut alueellisista kriteereistä, joista harvan asutuksen kriteeri on kerryttänyt kahta eri kautta noin kaksi kolmasosaa. Se on huomioitu sekä pohjoisten harvan asutuksen NSPA-erityiskriteerissä että yleisessä harvan asutuksen kriteerissä. On tärkeää, että Suomi pitää kiinni liittymissopimukseen perustuvasta kirjauksesta edelleenkin.

Etelä-Savon maakuntaliitto ei yhdy Suomen kantaan koheesiorahoituksen tarpeen ja merkityksen vähenemisestä, koska alueiden väliset kehityserot ovat edelleen merkittäviä ja alueiden erot elinvoimassa ja kilpailukyvyssä ovat vain kasvaneet uuden geopoliittisen tilanteen vuoksi Itä-Suomessa Etelä- ja Länsi-Suomeen verrattuna. Taustakeskusteluissa Suomen kannan perusteluiksi on esitetty, että koheesiorahoituksen hyöty on liian matala, koska Suomen saanto on siinä heikko. Koheesiorahoituksen vaikuttavuus on erittäin suuri, kun tarkastellaan yritystoiminnan vahvistumista, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten tekemän TKI-toiminnan vaikutusta alueille, työllisyyden hoitoa, syrjäytymisen ehkäisyä ja ilmastonmuutoksen torjuntaa. Näiden korvaaminen kansallisella

rahoituksella on epärealistista. Etelä-Savon BKT on ¼ alhaisempi kuin Suomen keskiarvon ja tarvitsemme tasaavia aluekehityksen rahoituksia ja olemme riippuvaisia EU-rahoituksesta nykyisessä talous- ja kehitystilanteessa.

Etelä-Savon maakuntaliiton näkemys on, että kaksikäyttö- ja puolustusulottuvuutta tulisi rahoittaa ensisijaisesti muiden MFF:n pääotsakkeiden alla kuin koheesiopolitiikan osana. Koheesiopolitiikan toimia tulee kohdistaa alueiden hyvinvoinnin ja elinvoimaan sekä kilpailukyvyn kehittämiseen ja siten parantaa kokonaisturvallisuutta.

Etelä-Savon maakuntaliitto yhtyy Suomen arvioon maatalouden nk. korvamerkityn rahoituksen riittämättömyydestä. Taso ei ole riittävä maaseudun elinvoiman ja elinkeinojen kannattavuuden ja kokonaisturvallisuuden näkökulmasta. Komission esitys vastaisi vain noin puolta maatalouden ja maaseudun kehittämisen nykytasosta. Vaikka metsätalous ei olekaan Suomessa EU:n tukien piirissä, on maatalous- ja maaseuturahoituksella vahva kytkentä myös metsätalouden kannattavuuteen ja kasvuedellytyksiin. Rahoituksen puolittuminen heikentäisi koko alkutuotannon arvoketjua ja Suomen huoltovarmuutta.

Etelä-Savon maakuntaliitto pitää tärkeänä, että Itäisen Suomen erityistilanne on huomioitu Suomen kannassa ja pitää rajaturvallisuuden vahvistamista oikein painotettuna. Kokonaisturvallisuutta on vahvistettava teknisten laitteiden ja teknologian lisäksi alueiden elinvoiman, saavutettavuuden ja asuttuna pitämisen keinoin. Yhdymme Suomen näkemykseen maaulkorajojen pituudesta varojen jaon yhtenä kriteerinä. Etelä-Savolla on ollut ulkorajamaakuntastatus myös aikaisemmissa EU-reiteraatioissa ja tämä sama status tulee säilyttää.

Muita huomioita

Suomen tukee komission tavoitetta yksinkertaistaa menettelyjä pk-yritysten rahoituksen saatavuuden näkökulmasta, mikä on erittäin tervetullutta. Kannatettavaa on myös kilpailukykyrahoituksen monimuotoisuus.

Kilpailukykyrahasto tähtää koko EU:n kilpailukyvyn vahvistamiseen pitkälle tulevaisuuteen, mikä on keskeinen linjaus. Rahasto sisältäisi myös puolustuksen kehittämiseen liittyvät instrumentit, mikä vahvistaa EU:ta globaalina toimijana. Verkkojen Eurooppa ohjelmaan kuuluva Sotilaallisen liikkuvuuden rahoitus Suomelle uusi tarpeellinen instrumentti, jota tulisi hyödyntää vahvasti saavutettavuuden parantamiseen kokonaisturvallisuuden näkökulmasta.

Liikennerahoituksen osalta olisi hyvä parantaa rahoituskehyksen eri instrumenttien toisiaan täydentävyyttä, jotta EU-rahoituksen hyödyntäminen liikennejärjestelmän kehittämisen kannalta merkittäviin tarpeisiin olisi mahdollista, mutta siten ettei koheesiorahoituskokonaisuutta saa vaarantaa.

EU:n menestystarinoita ovat olleet Horisontti Eurooppa -ohjelma ja Erasmus+ -ohjelma, joiden jatkuvuus turvataan ja niitä vahvistetaan. Horisontti Euroopan kytkeminen paitsi yleisesti kilpailukyvyn vahvistamiseen myös yhteisiin politiikkaikkunoihin on järkevää. Erasmus + -ohjelmalla on tuettu nuorten kansainvälistä vaihtoa, joka on ollut paras instrumentti yhteisen eurooppalaisuuden rakentamisessa. Suomi kannattaa kuitenkin näiden vahvistamista koheesiopolitiikan kustannuksella. Haluamme muistuttaa, että kyvykkyyksien rakentaminen ja kompetenssin vahvistaminen tapahtuu paikkaperusteisesti koheesiopolitikan keinoin.

Lisätietoja

maakuntajohtaja Heini Utunen, heini.utunen@esavo.fi, 040 5030515

kehittämisjohtaja Merja Olenius, merja.olenius@esavo.fi, 040 629 7210